

הרה"קמו"הארי ל"ב הסבא מיטפאלא וצ"ל

א.

הרב הקדוש איש פלא ומפליא לעשוף מוהרא"ל וצ"ל. הנקרא בפי כל, דער שפאלער ויידע", הי' תלמיד הרה"ק ר"פ מקאריץ והרה"ק בע"ס תולדות יעקב יוסף זללה"ה והי' פעם אחת אצל הבעש"ס ז"ל.

בימי חורפו הי' נסתר, והי' מתנהג בפשטות והי' שמש בבהמ"ד דק' ולאטיפאליע, ואחי"כ כאשר נתגלה לאיש קדוש וגורא העתיק אהלו משם לק' שפאלא, וגם אז לא רצה שיקראו אותו בשם רבי, וצוה שיקראו אותו בשם „סבא“.

כאשר בא פ"א לפניו אברך א' שנכשל בדבר עברה בשוגג ובאונס ובקש ממנו „תשובה“, אמר לו אם רוצה אתה „תיקון“ ע"פ ספרי קבלה, תסע אל הזלאטיפאליער צדיק (מהר"ן). שאומרים עליו שהוא „קבלניק“. אבל אנכי איני יודע כי אם מעט תהלים ומעט מדרש ואני זוכר את דברי רב הונא במ"ש רבה פ' קדושים וז"ל: ר"ה אמר אם נכשל אדם בדבר עברה שחייב מיתה בידי שמים מה יעשה ויחיה, יעסוק בתורה כו' עיי"ש.

שוב פעם אחת בא ל"ניו איש אחד והתאונן על מצבו כי הנהו מתוסר פרנסה, אמר לו הסבא קדישא: הנה אתה אומר בכל יום אנכי ד"א המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו ויש לדקדק בפסוק זה שהי' לו לומר אשר העליתיך מארץ, אולם הפירוש הוא כך. דאמרו חז"ל קשה מזונותיו של אדם כק"ס שהי' גמר יציאת מצרים, והוה שאמר אנכי ד"א המעלך תמיד בכל עת מארץ מצרים — מן המצר ודוחק פרנסה שהיא קשה כק"ס — דק בזה האופן אשר אתה תקיים זאת — הרחב פיך (מלכות פ"ה תורה שבע"פ קרי' לה) הרחב פיך ולמוד הרבה בתורה שבע"פ בהרחבה ולא בצמצום התפלל הרבה, ואמור תהלים הרבה, ואמלאהו בפרנסה בהרחבה ובריות עכ"ד. כה הי' הסבא קדישא אפיטרופסא דאורייתא בפשיטת.

וכאשר הביאו לפני הסבא קדישא את הסידור של הגאון הקדוש „הרב" מלאדי ז"ל שיכתוב הסכמתו עליו, אמר אין הסידור הזה צריך לשום הסכמה, ואמר טעמא למלתא בדרך הלצה, דהנה מנהג העולם להדפיס הסכמות על ספרים בתחלת הספר ולכאורה אין זה יושר אשר יהיו כונחים העלים עם ההסכמות למעלה על העלים של גוף הספר כי הרי זה כחול על גבי קודש וע"פ דין יש הקפדה בספרים שאסור להניח ספר שקדושתו מועטת על ספר שקדושתו מרובה, ומכש"ש בתוך ספר אחד נראה דחמור יותר, אבל בעי"כ צ"ל דהיתר הוא כיון שגם המחבר כעצמו כותב הקדמה בראש הספר ואין נזכר שם ד"ת, אלא איזה סיפור דברים בעלמא ואיזה התנצלות מה שהמחבר עושה פעם מעשה נערות דבודאי אין קדושה להקדמה כמו לגוף הספר, ומ"מ נרפסת בזה הענין שהקליפה קודמת לפרו, וע"כ ממילא יש היתר ג"כ על ההסכמות שנרפסו

בראש הספר ומונחות על גוף הספר, אבל הסיפור הקדוש הזה אני רואה שהרה"ק המחבר שינה מדרך המחברים וסידר תיכף בתחלתו מודה אני כו' וברכות והוראות להשי"ת ואח"כ העמיד הקדמה כזאת שהיא כולה דברי אלקים חיים ולא נמצא בחחלת הסיפור שום ענין שנוכל לומר עליו שהוא קליפה שקדמה לפני, וא"כ איך ירהב איש בנפשו לכתוב הסכמתו בתחלת הסיפור, ואם להרפס הסכמה בסוף הסיפור אין זה מנהג העולם וע"כ מוטב שירפסו בלי הסכמה, כי בלאו הכי כל הערעור יהי' נשתק מעצמו כיון שכבר מוסכם זה הסיפור מן השמים. — אח"כ חפש הסבא קדישא בתוך הסיפור ועיין בו בכמה מקומות וטרם שהניח את הסיפור מידו אמר בדרך שחוק מעט כדרכו בקודש, בזה"ל: את הכל אציית לו להמחבר אבל את ה"צור ישראל" (שבנוסח סידורו של "הרב" הוא שלא לומר צור ישראל קודם השמ"ע) לא אניח בשום אופן כל עוד נשמתי בי.

ב.

הסבא קדישא הי' בר פלוגתי' של הרה"ק מוהר"ן מבראסלב הנ"ל, והסבה הראשונה לראשית מדון היתה, כי בעת אשר התיישב הרה"ק מוהר"ן בולאטיפאלי שינה הרבה מנהגים שהיו נוהגים שם מאז שישב שם הסבא קדישא, וכאשר שאלוהו מדוע הוא משנה את המנהגים של הסב"ק, השיב להם כי אז לא הי' רבי רק "ליבל שמש", וסיפרו הדברים לפני הסב"ק ומוזה נצמחה המחלוקת וללהב יצאה עד אשר הוכרח הרה"ק מוהר"ן להעתיק דירתו מזולאטיפאלי הסמוכה לשפאלע אל העירה בראסלאב. ומאז עמד הסב"ק על המשמר והיו עיניו צופיות על דרכי מוהר"ן ז"ל ולשמור צערו.

בעת ההוא יצא הקול אודות הגזרה לקחת מבחורי ישראל אנשים לצבא, ואמרו לפני הסב"ק שהרב מוהר"ן אמר שאין זג גזרה רעה כל כך, כי על ידי זה יהיו חשיבות לישראל בעיני הממשלה ויתנו להם שווי זכויות, וגם כי עי"ז יבואו לפעמים אנשי חיל יהודים במקומות שאין שם יהודים ויתפללו שם ועי"ז יהי' העלאת ניצוצין קדישין, עמד הסב"ק בכעס ואמר, לא אדע מי ביקש מירו כי יתערב בענינים כאלה, ואיך יהין אברך כמוהו להגיד דעה בענין כיו"ב, ואחז בדיוקנא קדישא ואמר הנני נשבע בנק"ח שכל זמן שאהי' בזה העולם לא יקחו מבני ישראל אנשים לצבא.

פ"א בא לפני הסב"ק סוחר אחד ושיבח לפניו את הרה"ק מוהר"ן, כי חכם גדול הוא בקי בהרבה לשונות ויודע ומכיר את כפת הארץ ובניאוגראפיה. ויענהו הסב"ק, כל זה אינו שוה כלום, אין צורך לעיין במפת הארץ, כי כאשר אני תופש את האתרוג בחג הסוכות אני רואה אז על האתרוג את כל כדור הארץ וכל מה שנגזר על כל מדינה ומדינה, כי האתרוג הוא בתמונת כדור הארץ, וכל בליטה ובליטה של האתרוג מורה על מקום (מיוחד של כדור הארץ, והפיטמא מורה על ציר הצפוני והעוקץ מורה על ציר הדרומי ולפיכך המצוה לאחוז את האתרוג עם הפיטמא למעלה, יען כי כך הוא מצב כדור הארץ ובשביל זה מציירים תמיד חכמי הגיאוגראפיע את מפת הארץ באופן שצד הצפוני הוא למעלה, וכל החשיבות של האתרוג למעלה כחוטמו הוא בשביל זה ששם הוא מקום ארץ ישראל עם

העיר הקודש ירושלים, לכן כל מי שיש לו עינים רואות יוכל לראות היטב על האתרוג בשבכת ימי החג כל מה שנצרך לו לראות בכל המדינות על כל השנה וא"צ להשתמש במפת הארץ.

ובכל זאת כאשר נודע לו כי אנשים מאנשי שלוסו רוצים להרע להרה"ק מוהר"ן אמר להם, חלילה לכם מעשות כדבר הרע הזה, ופירש להם מה שמביא דש"י ז"ל בפ' נח המדרש על מ"ש נח איש צדיק תמים הי' בדורותיו, יש דורשים אותו לשבח, ויש דורשים אותו לגנאי, וקשה היתכן לדרוש לגנאי אם נוכל לדרוש לשבח, אלא שבאו להודיע לנו שגם צדיק זה שיש דורשין אוהו לגנאי בכל זאת הרי הוא צדיק, כמו שהי' נח הצדיק הראשון שבתורה, אבל בלבד שלא ירבו הדורשין לגנאי מהדורשין לשבח.

זהויר את אנ"ש שלא יעינו בספרי מוהר"ן, וביחוד מספרו „ליקוטי הלכות“ שבו עידבב את הקבלה עם ההלכה, ודבר זה הי' נגד דעתו של הסב"ק ז"ל. וכן הזהיר אותם על אודות מה שדרש מוהר"ן מהחסידים ליסע על קבר רבם, כמו שהיו רגילים ליסע אליו בחיים חיותו, כי דבר זה - אמר הסב"ק - הוא מפש בבחי' עבודה זרה וצוות ע"ז מאור.

הרה"ק הר"ב ממעיבוז ז"ל, ביקש לשים קץ להרדיפות של הסב"ק את בן אחותו הרה"ק מוהר"ן וקרא אספת גדולי הצדיקים עם הסב"ק לדון בדבר זה, אמר לו הסב"ק להר"ב, „הנח לו להסבא, כי סבא יקח נכדים בלתי מגודלים אל השק" ונסע משם, וכאשר יצא מן הציד ליסע משם וכל העדה לוהוה ונכנס לתוך המעברה לעבור את הנהר דינעפיר קבלה המעברה דחיפה מגליד קרח ונהפכה, ובהיות הסב"ק מתאבק גם גלי הנהר קרא להעומדים על שפת הנהר: „אולי תאמרו כי כל זאת באתני לעונש על אשר אררוף אותי, הנני מזהיר אתכם עתה בזה הרגע כי תזהרו ממנו“. סוף דבר הי' כי ניצל מסטף מי הנהר ועלה על שפתו... (החסידות למוהר"א מרקוס ע' קי"ב. דפ"ז רפ"ד).

ג

על אודות „הסבא משפאלא“, נתדקמו אנדות וסיפורי נפלאות אשר אם אמרתי אכתבם אין ספורות למו, וכבר הנם כתיבים ומפוזרים בעולם ואין זה מסרת חפצי בזה, ואולם דבר אחד אכיא בזה אשר כמדומה לי שלא נדפס עוד בספרים המרברים מנפלאותיו ואותותיו ומופתיו אשר עשה.

הוא הי' אומר שכל זמן שהוא יהי' בעולם לא תהי' עלילת רם על ישראל ואם ח"ו יקרה כזאת לא אשתמש עוד לענין זה עם „גולם“ כמו מלפנים (הוא החזיק א"ע לנשמת מוהר"ל מפראג ז"ל), ורק אעמיד את ההרוב על רגליו ואפקוד עליו שהוא בעצמו יצעק בפני כל, מי הרגו ואחיכ אצוה עליו כי ישוב לאדמתו.

י) הרה"ק כונן ברה"ק כסוד ה' לידאיו את אשר נתגלה בזמן האחרון רבד זה כי כרור העולם אינו עגול ככרור רק עגול כביצה, וכזורת אתרדז שג"ר הרה"ק ז"ל, וכן ראיתי בהעתן מארגענזורנאל פיוס ב' לירח יאנואר שנת 1930 בשם התכם א. ה. מילער אתר מחכמי האבסערוואסריא של האפסלה בארצות הברית.

פ"א הראה הסכ"ק להאדון פ. ראי, ולקח כוס מים ונתן להאדון שירחץ פניו ועיניו, ואח"כ צוה לו להסתכל בהמראה, וראה האדון מחוזה נוראה באחת מאחוזותיו, כי דר שם יהודי מחזיק אוראנדא ולאשר הי' עני ידוע חולי ומטופל בילדים ולא הי' בידו לשלם השכירות בזמנו, הלכו פקידי החצר שלו, ולקחו את היהודי העני עם אשתו וילדיו והוציאום החוזה על השלג, ואת כלי ביתו השליכו ושרבו, והיהודי העני וב"ב בכו בכי רב והתחננו להניחם עד הקיץ ולא אבו שמוע לקול תחנוניו. וראה האדון כי הוא בעצמו עומד שם ומפקד להשליכם, ונשאר מונחים על השלג, עד אשר ריחם עליהם כפרי זקן והביאם לביתו, וכאשר ראה האדון פ. המחזה צעק חה! הלא אנכי לא ידעתי מכל זה ולמה יגוללו האשמה עלי כאלו אני המפקד. השיב לו הסכ"ק כן הוא בדיני שמים, יד עבד כיד רבו, ומה שעבדיך עושים צרכיך כאלו אתה עשית את הדברים האלה, וישאלהו האדון אם אפשר לו לתקן המעות, אמר לו הן, אם תראה ששיבו את היהודי הזה וב"ב על כנו, ותפקוד על הפקידים, כי מהיום והלאה לא ירעו לשום יהודי היושב באחוזותיך וסר עונך וחסאתך יכופר.

אמר לו הסכ"ק, אל תתמה על החפץ איך שם בשמים נצב הכל כמו חי כמו שהי' בשעת מעשה. כי זה הוא מה שכתוב אצלנו, וכל מעשיך בספר נכתבים, שכל מה שהארם עושה בזה העולם נעשה למעלה בשמים רשימות וצורות כאותן הצורות שנעשים מלמטה, ודע לך כי ברבות הימים תחפשט החכמה בעה"ז עד שגם בזה העולם יעשו החכמים בחכמה להראות מעשים אשר נעשו גם לאחר שיצברו כמה שנים, ולהשמיע קול מסוף העולם ועד סופו, ואם אנשים יוכלו לעשות כזאת ע"י הכחות שברא הבוית"ש מה זה פלא לפני הבוית"ת בעצמו שהוא הנורא לכל הכחות הנסתרים האלה וגילה סודו לעבדיו הצדיקים.

בעלי רוח הקודש ראו מראש מה שיהי' בימינו אלה, הלא נראה בשל"ה (שער הגדול דף ל"ו) הביא על הענין שע"י איתעדותא דלתתא יתעורר איתערותא דלעילא ממה שנראה כח כזה באבן השואבת אם תשבר לשנים ותרחקים זה מזה אף אלף מילין ותנוח הברזל סמוך לאחר כל התנועות שתעשה החתיכה זו תעשה גם האחרת בעת ורגע ההוא כי קו לקו יוליך את הקול וילך בכח העלעקטרי במלא רחב הארץ כו' עיי"ש. וכן ראה והרגיש הסכ"ק ברוה"ק מכח הטליופון והראדיוס וקירב בזה אל השכל את מ"ש, וכל מעשיך בספר נכתבים, ע"י הרישומים הנעשים ע"י ודבור והמעשה של בני אדם, למעלה בעולם העליון, והם חיים וקיימים לעד ולעולם ועד.

הסבא קדישא נפטר בשיבה טובה בשנת תקע"ב זי"ע ועל כל ישראל.

